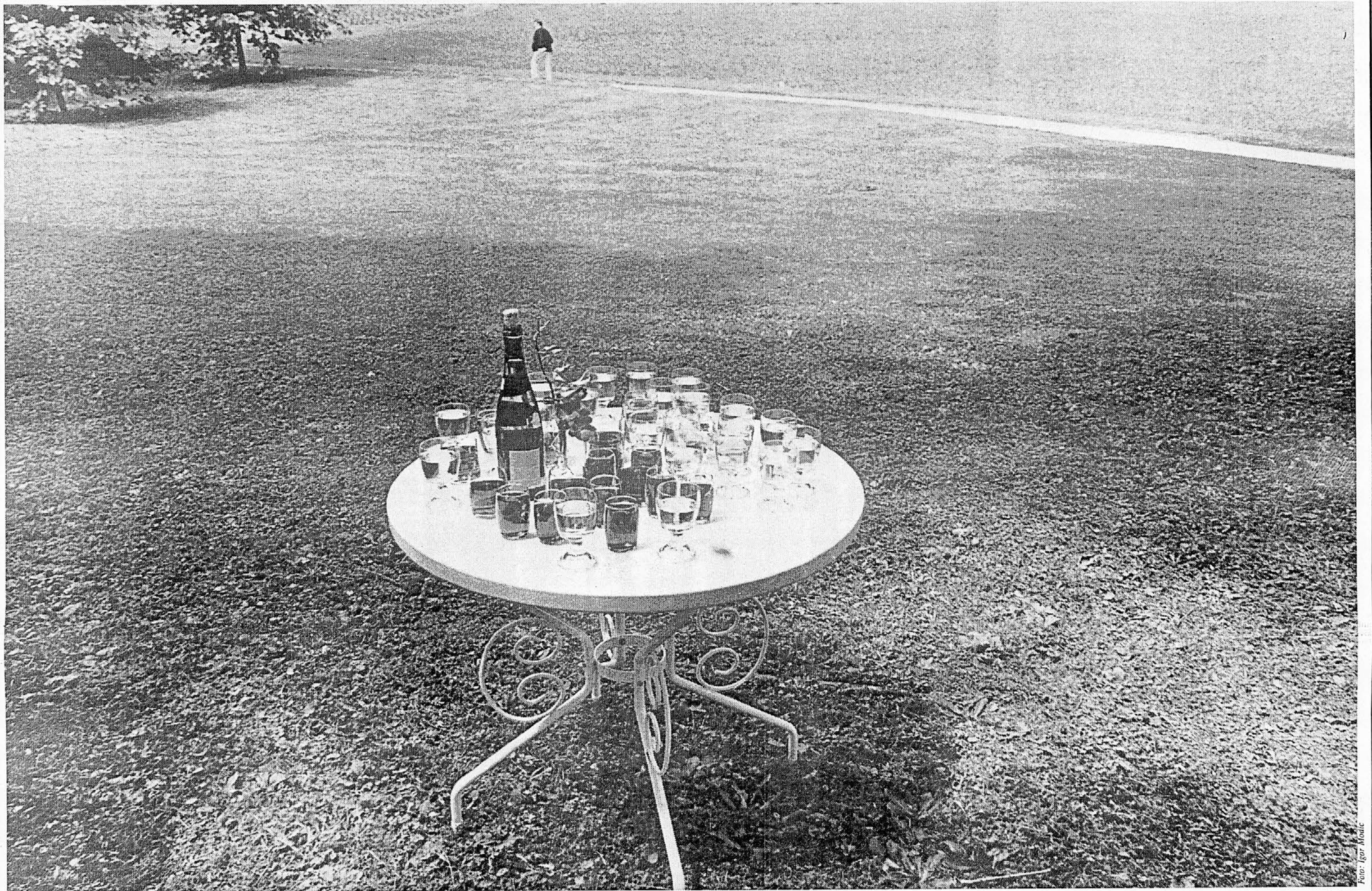


SOBOTNA PRILOGA



Slovenski prispevek k preurejanju Evrope

S

e še spomnite Janeza Stanovnika, »očeta naroda«, ko je na vse konce razglašal, da bi bila odcepitev Slovenije največja neumnost, navadna otročarija? No, zdaj smo tu. Deklaracija o suverenosti Republike Slovenije sicer ne pomeni odcepitve, pomeni pa prav toliko volje, samozavesti in odločnosti, kot bi je bilo treba za takšno skrajno dejanje. Pravzaprav se v tem aktu slovenskega parlamenta zrcali dvoplatnost slovenske duše: prikrita trglovlavost, ki zna prerasti v kljubovalnost, po drugi strani pa previdnost in premišljenost. Prav ima France Bučar, ki v svojih Usodnih odločitvah piše, da »Slovenci nikoli nismo bili puntarski narod. Enostavno smo pre-majhni, da bi si kaj takega lahko privoščili. Strategija majhnega naroda pa je vedno lahko le v tem, da se ob vseh vetrovih in velikih viharjih kot trava prikloni k tlom ter se ponovno dvigne, ko vihar odhruja. To smo Slovenci skozi svojo zgodovino v bistvu tudi delali.« Res je: polegli so se viharji, ki so kar več desetletij pustošili po Evropi in Bal-kanu, in iznenada je nastalo neverjetno zatišje, ko se spet lahko dvignemo. Toda kdaj in od kod bo prihrumel nad nas nov vihar?

Deklaraciji je v okviru miselnih shem tekoče politike kajpak mogoče takoj ugovarjati, da je pravzaprav le navaden »papirček«, ki v ničemer ne spreminja »krute resničnosti slovenskega vsakdana«. Na naših mejah bodo še nadalje srbsko govoreči cariniki, branila pa jih bo JLA, ki ima o slovenski suverenosti čisto svoje mnenje, bodo pripomnili skeptiki. In tisti, še bolj skeptični, nas bodo spomnili na vse Majniške deklaracije. Temeljne listine in podobne dokumente, s katerimi je hotel slovenski narod doslej izraziti svojo voljo, potem pa je vselej ostalo po starem. Vse to je res, vendar pa je ta reč z Deklaracijo objektivno le nekaj drugega; gre za akt predstavnika telesa, ki ga javno obvezuje, in to predvsem v političnem smislu, kar je za sedanji slovenski parlament pravzaprav najstrožja oblika odgovornosti. Vest o Deklaraciji je namreč obsla Jugoslavijo in svet — kdo bo še sploh Slovence jemal resno, če bo stvar tako ali drugače zvodnela? Kako naj se Dimitrij

Rupel že nekaj mesecev še predstavlja za slovenskega zunanjega ministra, če bomo ostali le pri »simboličnem pomenu« tega dokumenta. V mednarodnih razmerjih so simbolična dejanja sicer lepa reč, vendar čisto nič ne veljajo.

Dejstvo je torej, da si je nova slovenska oblast z Deklaracijo začrta pot, ki ne pozna vrnitve. In očitno je, da je bila stvar vsaj v vrhovih politike temeljito premišljena, saj se vladajoča politična garnitura nedvomno dobro zaveda, da z radikalizacijo »slovenskega vprašanja« postavlja na kocko vse, predvsem pa seveda svojo politično prihodnost. Vse skupaj je bilo torej spontano le v toliko, kolikor je bilo samoumevno, da se to mora prej ali slej zgoditi. Mimogrede, domača in svetovna javnost sta skorajda z večjim zanimanjem sprejeli vest o razglasitvi Kosova za »avtonomno enoto«; takšen ali drugačen »odhod« Slovenije je torej v Evropi že dolgo pričakovano, kar sedanji slovenski oblasti samo olajšuje delovanje. Slovenija ni Litva — to so že skoraj vsi spoznali — saj razpad Jugoslavije ali celo njena »konfederacija« kot boljša možnost za Evropo ne pomenita niti približno tolikšnega problema kot razpad Sovjetske zveze in odhod Mihaila Gorbačova. Slovenija je verjetno »na skrivaj« že vrisana v zemljevid prihodnje Evrope, tako da si je treba sedanjo enodusno podporo državnikov »enotni Jugoslaviji« tolmačiti predvsem kot kurtoazno dejanje do države, ki vendarle še obstaja. Svojevrstne lagodnosti, ki jo je nudila blokavska razdeljenost Evrope, je pač konec, to so doumeli vsi, od Vranitzkega do Busha.

Morda je bilo pri sprejemanju Deklaracije vendarle nekaj tiste »poštene spontanosti«: »intelektualci« v Slovenski demokratični zvezi so dali pobudo, »parlamentarna mašinerija« Demosa pa jo je bila že zavoljo dobrih odnosov v družini dolžna takoj izpeljati. Toda tudi če je tako, trenutek za to dejanje ni mogel biti bolje izbran, saj med drugim nastanča sovpadajo z začetkom formalnega združevanja obeh Nemčij. Le kdo, ki je blagoslo-

vil tako tvegano dejanje obnove povojne Evrope, kot je zedinjenje Nemčije, bi se drzil izreči proti legitimni odločitvi nekega naroda, ki je, mimogrede, skoraj v geografskem središču novega »srednjeevropskega duha demokracije«? Slovenska skupščina ni potemtakem tvegala prav ničesar, saj je tako rekoč le pravočasno vtisnila svoj kamenček v mozaik sedanjega preurejanja Evrope; pa še to je storila z že prislovično slovensko previdnostjo. Poudarjanje »simboličnega pomena« Deklaracije je že kar nekoliko moteče, saj navaja na misel, da je vse skupaj v resnici le prazno govornje, če bo šlo za res, pa bodo Slovenci še trikrat premislili!

V jugoslovanskih razmerah pravzaprav niti ni bilo več treba čakati na pravi trenutek. Jugoslovansko politično prizorišče je bilo še pred letom in pol miniaturna izdaja blokavske razdelitve sveta; tako imenovana načelna koalicija je posebjala Varšavske zveze in njeno militantno, medtem ko je »nenaečni koaliciji« pripadla vloga NATO pakta kot proizvoda »gnilega Zahoda«. Vsi smo živel v strahu pred globalnim spopadom, toda »Varšavska zveza« je nepričakovano hitro razpadla, jugoslovanski prostor se je docela »republikaniziral« in vsi ti procesi so novi slovenski oblasti nenadoma odprli izredno širok manevrski prostor. Spomnimo se samo bojev, ki so jih »prenovitelji« v oktobru bili za slovenske ustavnice amandmaje; zdaj je vse neprimerno lažje in »pogojno odcepitve«, kot jo nakazuje Deklaracija, so marsikje na Jugu pripravljene sprejeti celo z razumevanjem.

Vse skupaj torej je jugoslovanskih in evropskih mednarodnopolitičnih okvirih sploh ni sporno, vprašanje pa je, ali bodo slovenske oblasti strukture v prihodnje zmogle obrdžati »potrnanjo koherentnosti« svojega ukrepanja. Če je bila sprejeta Deklaracija, bi smeli kmalu pričakovati naslednje ukrepe, ki naj bi okrepili predvsem gospodarsko in politično neodvisnost Slovenije. hkrati pa bi ohranili odprta vrata za vsestransko sodelovanje z »ostankom Jugoslavije«. Naša medsebojna povezanost je celo večja, kot smo doslej mi-

slili, zato kaže načelo dobrega sosedstva po svoji gospodarski in politični vsebini dvigniti celo nad raven tistega, kar smo doslej poimenovali z »bratstvom in enotnostjo«. Vendar imamo vtis, da ima vlada Lojzeta Peterleta tem pogledu premalo idej, zlasti pa premalo odločnosti. Je, recimo, res tako nemogoče razveljaviti dinar kot instrument Markovičeve posojilno-denarne politike na slovenskih tleh in vpeljati domačo valuto, ki bi zaščitila slovenske interese? Estonija, na primer, ki je v neprimerno slabšem položaju kot Slovenija, že tiska svoje marke v Stockholmu in daje slovo rublju.

Dobro, gospodarska vprašanja se bodo že tako ali drugače rešila, kaj pa bo s »fundamentalnimi« vprašanji slovenstva in Sloven-ce? Boštjan M. Zupančič bi se vprašal, ali smo »v resnici kozmopolitna dežela ali pa ostajamo kljub vsemu bizarna predalpska pokrajina, mrtev stranski rokav svetovnega vektora, katerega šumenje se sicer sliši, njegovi valovi pa niti ob najhujših poplavalih ne prodro do stojišč voda, v katerih so se zaredili vsakovrstni paglavci.« Gre torej za to, ali se bo sedanji zgodovinski trenutek Slovenije izrpal zgolj v postavitvi svoje države ali pa bo izkoriščen tudi za še kaj več, recimo za preboj številnih psiholoških blokad malega naroda, ki v svoji literarni zakladnici »ujč-ka« zlasti takšne zapise o sebi, kot sta Hlapec Jernej ali Dolina Šentflorjanska. Gledano v širšem zgodovinskem sklopu, bi bila že obnovitev »države Slovencev« veliko dejanje, ni pa dvoma, da generacije, ki se tega lotiva, ne bosta potešili lastna vojska in dav-ce? Suverenost Republike Slovenije bi morala pomeniti predvsem celovito kulturno, »civilizacijsko« emancipacijo slovenskega naroda, torej nov, zrel način razmišljanja o sebi in o svetu, ki nas obkroža. Slovenci se bomo namreč morali naučiti premagati svojo majhnost — ali pa nas ne bo več!

Tako imenovana narodna sprava je, recimo, svojevrsten preizkusni kamen takšnega novega pogleda vase; Spomenka Hribar jo je aktualizirala kot izrazito moralčno dejanje,

vendar se vsa stvar očitno čedalje bolj suče po šablonah Cankarjeve dramatik. Sprava je v resnici že tu, dogaja se tako rekoč na vsakem koraku, od prižganih sveč v Rogu do denacionalizacije, toda nekateri jo hočejo na vsak način povzdigniti tudi na plemensko-simbolno raven. V tem trenutku se v Evropi samo še pri kosovskih Albancih dogaja nekaj podobnega: tako imenovana »oprostitev krivi«, ki je nedvomno močno politično intonirana. Toda medtem ko je oprostitev krvi svojevrstna nujnost nekega naroda, ki se hoče znebiti plemenskih spon, je sedanji »ritual« narodne sprave Slovencev bizarno, retrogradno dogajanje, ki nima nič skupnega z Evropo. Zgodovina je tu za to, da jo smiselno odmisliamo.

Kakorkoli že, trglovlavi in celo kljubovalni Slovenci bomo pač do konca izpeljali tisto, kar nam je padlo v glavo, in že to je samo po sebi vredno zabeležiti za prihodnje zgodovinske učbenike. Kdaj pa nam bo uspelo iti še za pedeni dlje, do »notranje osvoboditve«, je kajpak drugo vprašanje; slovenska suverenost, kot nam jo inavgurira Deklaracija, nam v tem pogledu na široko odpira vse strani neba, je pa tudi past, v katero se utegnemo ujeti. Za majhno državo, kakršna smo, je od legitimnega boja za neodvisnost do notranjega terorja (v imenu obrambe te neodvisnosti) le kratek korak. Vendar vse kaže, da nas ne bi smelo preveč skrbeti: Peterletova vlada gre preveč širokopotezno proti Evropi, da bi obstajala resnična nevarnost novega notranjega zapiranja, puritanskega terorja in celo klerofašizma, ki ga napovedujejo najbolj črnogledi diagnostiki slovenskih razmer. Slovenija se s svojo »državotvornostjo« preveč rine v evropsko osprejde, da bi si lahko globalno privoščila retrogradne procese.

Sicer pa bo že po zgodovinski logiki kaj kmalu prihrumel nad nas nov vihar in spet se bomo kot trava priklonili k tlom, dokler se vse skupaj ne poleže. Največja iluzija je, da je mogoče rešiti svoja vprašanja enkrat za vselej.

Boris Jez

NACIONALNE ZMEŠNJAVE

Srbski Beograd obseden s Črnogorci

Tudi če dr. Vojislava Šešlja, predsednika Srbskega četniškega gibanja, srečate zgolj po naključju, boste gotovo zvedeli kaj novega. Srečala sva se blizu sedeža srbske vlade; v šali sem ga vprašal, kdaj se bo preselil tja, pa je odgovoril, da bi raje »tja gor« in pokazal proti staremu dvoru, kjer imata sedež predsedstvo SR Srbije in Slobodan Milošević.

Čepprav so ga pred kratkim v Valjevu, kot pravijo močnem oporišču četnikov v Srbiji, izžvižgali, edini živi četniški vojvoda zatrjuje, da njegov čas šele prihaja. »Z nekaj demagoškimi nastopi in gesli lahko komunisti še vedno pritegnemo večino prebivalstva, upam pa, da bo tudi teh demagoških prevratov konec in da bodo ljudje sprejeli programe tistih strank, ki ponujajo izhod iz krize.«

Tako ta izrazito desno usmerjeni srbski politik dokazuje svojo življenjskost tudi po gotovo boleči »ločitvi« od svojega nekdanjega somišljenika in tudi poročne priče Vuka Draškovića. Šešljevi privrženci zbadajo svojega »guruja«, da mu je Drašković pred nosom spjel strankarsko blagajno z nekaj desetisoč dolari. Čepprav ga je Šešelj po »izobčenoju« iz Jovićevih Srbske narodne obnove imenoval za predsednika Gibanja za srbsko obnovo, mu Vuk, kot pravijo, ni vzel le demarja, marveč tudi ime stranke. Da članstvo ne bi bilo povsem zmedeno, Šešelj zdaj po vsej Srbiji hiti razlagati, kaj se je pravi pravi zgodilo. Računa, da ima kakih 10.000 privržen-

cev. Prepričan je, da je nekaj sto tisoč neočetnikov, o katerih govori Vuk Drašković, navadna izmišljotina. Ločitev od Vuka je Šešlju konec koncev pomagala, da je pred javnostjo postavil vse na svoje mesto: stranka, ki jo vodi, se imenuje Srbsko četniško gibanje. In kakšni so njeni načrti?

Privednik četniški v imenu stranke so izpostavili namenoma, kajti Šešljevi privrženci računajo, da bo to povzročilo še večjo nestr-

domovinsko upravo, iz katere je najprej nastala SPO in zdaj še četniško gibanje, je denimo dejal, da so Makedonci izmišljotina bujne komunistične domišljije. Komunisti so si, pravi Šešelj, izmišlili tudi Muslimane in Črnogorce. Kajti Makedonija, Crna gora, Bosna in Hercegovina, Dubrovnik, Banija, Lika, Kordun, Slavonija in Baranja – vse to je srbsko.

Kaj pa Črnogorci, kako je z njimi, smo ga vprašali. So to Srbi ali Črnogorci, je vprašanje, ki te dni buri duhove tako v Beogradu kot v Titogradu.

»Veste kaj, Črnogorci se lahko čutijo Črnogorci tako kot se Marsovci čutijo Marsovec.«

To je namreč njihova stvar. Dejansko pa gre za novokomponiran narod brez lastne države. Dobro vemo, da so Črno gorci razglasi za državo na srbskem ozemlju, ki jo je Srbija nato »prinesla« s seboj v Jugoslavijo. Kot Jugoslavije ne bo več, bodo Srbi, razumljivo, vzeli, kar je njihovo. Preprosto, tako kot ob ločitvi zakonske zveze.«

Te dni je bilo beograjsko središče dobesedno preplavljeno s plakati, ki so pozivali k priključitvi Črne gore k Srbiji. Eden izmed najbolj navdušenih borcev za »združitev srbskih Aten in Sparte« je tudi dr. Vojislav Šešelj. Na ustanovnem sestanku Gibanja za avtonomno priključitev Črne gore k Srbiji je obdvoje Josipa Broza, kominternega in katoliškega cerkev, da so namesto enega srbskega naroda ustvarili dva, namreč Srbe in Črnogorce. Po Šešljevih besedah »pri tem nima čistih rok niti Winston Churchill«. Srbski »vojvoda« pravi, da so Srbi najbolj tragičen narod v Evropi, saj je bilo Srbov v srednjem veku toliko kot Angležev, slednjih pa je danes desetkrat več. Za Srbe je bila usodna vladavina komunistov, ki so ločili Srbijo in Črno goru, junaško srbsko Sparo, najpomembnejša čuvaja pravoslavnih in nemanjševskih tradicij. Na tem sestanku, ki se je končal s sklepom, da je treba predlagati črnogorski skupščini, naj konec novembra razpiše referendum o združitvi v Srbijo, se je pripetila tudi manjša nezgoda z latinico. Ker so bile pristopnice za včlanjenje v Gibanje natisnjene v tej pisavi, je nekdo dejal, da tako pač ne gre. In tako so na vrata na nos našli človeka, ki je v petnajstih minutah pripravil ustrezne dokumente v cirilici.

Beograjski filozof in pisatelj Đorđe Očić, čigar knjiga Ko bi bil Slobodan naj bi izšla ravno te dni, je znan kot avtor »vsestranskih problemov«. Eden izmed njegovih tvorstnih esejev ima naslov Tudi Srbi so Črnogorci. Gre pravzaprav za prvi del napovedane »srbske trilogije«, medtem ko je drugi, Ko bi bil Slobodan, pravzaprav dialogška razprava o voditelju in narodu.

V Beogradu so te dni dobesedno obsedeni s Črnogorci. O Črnogorcih in voditelju so na

poseben način spregovorili tudi na tiskovni konferenci srbske opozicije. Ko je Vuk Drašković pojasnil novinarjem, da ljudje celo v Požarevcu, rojstnem kraju Slobodana Miloševića, zahtevajo od komunistov, naj sestopijo z oblasti, se je oglasil neki pristaša Gibanja za srbsko obnovo in izjavil, da je užaljen, ker je Vuk Drašković razglasil Požarevac za Miloševićev rojstni kraj. »Iz Črne gore se je prišel šolat k nam in tu ostal,« je pojasnil.

V Beogradu, zlasti med tamkajšnjimi intelektualci, je že dolgo čutilo veliko sovraštvo do Črnogorcev, prislekov. Kot pravijo, so zasedli ključne položaje v solstvu, medicini in gospodarstvu. Nekaj tukajšnji gospodarstvenik nam je pred kratkim dejal, da so gospodarstvo uničili Črnogorci. Večino velikih podjetij so namreč vodili prav Črnogorci in ko je vse skupaj šlo k vrgru, pa naj pravi Beograščani vračajo dolgove.

Kaj torej zdaj? Kot kaže, lahko Srbi ustanovijo federacijo, za katero se tako odkrito zavzemajo, le s Črnogorci. Makedonci namreč nečesto biti južna Srbija, prav v minulih dneh pa so nekaj strupenih pušic proti Beogradu izstrelili tako nekdanji komunist Gosev kot makedonska opozicija, ki zahteva od Srbije, naj ji vrne odvzeto ozemlje. Pred kratkim so tu z velikim navdušenjem pozdravili še enega strankarskega voditelja iz druge republike, ki se, podobno kot dr. Jovan Rašković, zavzema za Veliko Srbijo, namreč dr.

»Pridevnik četniški v imenu stranke so izpostavili namenoma, kajti Šešljevi privrženci računajo, da bo to povzročilo še večjo nestrpnost srbskih komunističnih oblasti in komunističnih simpatizerjev do njih.«

Novaka Kilibardo, profesorja na nikšički filozofski fakulteti in predsednika črnogorske Narodne stranke. Kilibardo se strinja s Šešljem in njegovimi trditvami, da so Črnogorci Srbi, nasprotuje pa temu, da Črna gora ne bi bila država. Zavzema se za federativno Jugoslavijo, a ne za vsako ceno. »Če drugi nečesto take Jugoslavije, se pač morata Srbija in Črna gora združiti v federativno državo,« pravi Kilibardo.

Zavrača tudi očitke, ki prihajajo iz Črne gore, namreč, da njegova stranka ponuja to zvezo enoto Srbiji kot na pladnju. Po njegovih besedah sta bili Srbija in Črna gora leta 1918, ko je nastala Jugoslavija, edini samostojni državi, brez katerih Jugoslavije sploh ne bi bilo. Ta »narodnjak« meni, da denimo konfederacija s Hrvati ni v črnogorskim interesu in da bi bil to zakon, sklenjen iz preračunljivosti. »Zakaj naj bi Črni gori bolj ustrezala Hrvaška kot Italija, če ni nobenega občutka pripadnosti slovanstvu? Črna gora je stoletja živel brez Jugoslavije, zakaj potem takem ne bi spet. Bratje so namreč bratje le, dokler se imajo radi.«

Veliko Srbov, navdušenih nad njegovimi zamislimi, se je pred kratkim v Mladinskem domu želelo pridružiti Narodni stranki. Kilibarda pa je izjavil, da je zato tudi prišel iz Podgorice v Beograd, kajti Srbija in Črna gora sta eno.

Slobodan Đukić



Foto: Srdan Živaljović

nost srbskih komunističnih oblasti in komunističnih simpatizerjev do njih. Iz ognja tega sovraštva, upajo, pa se bodo porodile simpatije ljudstva, ko bodo Miloševiću in njegovim potonile vse ladje. Zdej, ko je za srbsko opozicijo značilna tudi svojevrstna koalicija – tako so denimo srbski demokrati, radikali in Gibanje za srbsko obnovo skupaj nastopili proti Miloševićevemu namenu z referendumom dokazati, da se Srbi zavzemajo za različ-

»Med nekim pogovorom v beograjskem hotelu Kasina, kjer je Šešelj ustanovil Srbsko domovinsko upravo, iz katere je najprej nastala SPO in zdaj še četniško gibanje, je denimo dejal, da so Makedonci izmišljotina bujne komunistične domišljije. Komunisti so si, pravi Šešelj, izmišlili tudi Muslimane in Črnogorce. Kajti Makedonija, Crna gora, Bosna in Hercegovina, Dubrovnik, Banija, Lika, Kordun, Slavonija in Baranja – vse to je srbsko.«

Čeico najprej ustava, nato volitve – se Šešlju ne muči sklepati zaveznitve z drugimi. Po njegovem mnenju je namreč »politično ozaže« še vedno sila negotova, saj je izredno težko obdržati stabilnost znotraj posameznih političnih strank, kaj šele koalicije.«

Šešlja že dobro poznamo kot močnega, odločnega človeka srbske desnice. Svojo politično podobno je izoblikoval s pomočjo programa, v katerem se zavzema za tako imenovano Veliko Srbijo, a ne tisto od Horgoša do Dragaša, kakršno si je v svoji zmagoviti »proti-birokratski revoluciji« zamislil Slobodan Milošević, marveč Veliko Srbijo, v kateri bo denimo Makedonija južna Srbija, kot je bila pred nastankom jugoslovanske skupnosti. Med nekim pogovorom v beograjskem hotelu Kasina, kjer je Šešelj ustanovil Srbsko

MAKEDONIJA, BISER BALKANSKI

Majhen kaos pred volitvami

Ko je pred nekaj meseci profesor skopske univerze Djordji Marjanović ustanovil prvo t.i. makedonsko alternativno politično stranko, Ligo za demokracijo, se je na ustanovni skupščini trlo novinarjev, ki so hoteli videti tudi to »čudo«, ki si ga skorajda nihče v Makedoniji še pred dobrim letom dni ni upal niti napovedati. V zadnjih dneh, ko se stranke in združena rojevajo kot gobe po dežju, pa je to dejanje postalo že tako vsakdanje, da o novih strankah skorajda nihče več niti ne razmišlja. V Makedoniji je za zdaj okoli 40 najrazličnejših političnih združenj, med njimi jih je šestnajst (za zdaj), ki so napovedale svoje sodelovanje na novembrskih volitvah. Republiško predsedstvo se je odločilo, da naj bi bile med 10. in 15. novembrom.

Opazovalci dogajanj na makedonskem političnem prizorišču največ možnosti pripisujejo tako imenovanim nacionalnem bloku strank, med katerimi imajo največ možnosti tri stranke: Gibanje za vsemakedonsko akcijo (MAAK) ter Narodna partija in VMRO-DPMNE (stranka za demokratično in nacionalno enotnost Makedonije), ki sta v bistvu obe nastali zaradi notranjih razprtij v MAAK.

Vsaka med njimi ima svoje adute. MAAK ima seveda najdaljši staž, torej je med vsemi najdlje v javnosti, kar v Makedoniji še zdaleci ni brez pomena. No, na drugi strani pa ji precej negativnih točk lahko prinese pred dnevi sklenjen koalicijski dogovor med MAAK in reformirano socialistično zvezo (v Makedoniji bi težko našli človeka, ki bi imel kakšno lepo besedo za to bivšo frontno organizacijo). Brez pomena za slednje trditve tudi ni podatek, da je prvi mož reformiranih socialistov Kiro Popovski, prvi mož MAAK, pa skupaj z Ganetom Todorovskim Ante Popovski, bratranec šefa socialistov; torej so tudi na alternativnem prizorišču začele delovati rodbinske vezi... Ali je bila to dobra poteza ali ne, bo seveda pokazal čas (predvsem pa volitve). Aduti Narodne partije so napovedane demonstracije pred makedonskim sobranjem, na katerih nameravajo zahtevati enodnevno sobranje in ukinitve kolektivnega predsedstva Makedonije; podpora naj bi dobili tudi onkraj morja, v Avstraliji, Kanadi in Združenih državah Amerike, kjer živi precej Makedoncev. Nekako najbolj glasni pa so v kontroverzni in najmlajši makedonski partiji VMRO-DPMNE, ki je med vsemi v omenjeni »triperenski detelji« najbolj radikalna. VMRO je za zdaj edina makedonska stranka, ki se javno in glasno zavzema za konfederativni status Makedonije v okviru Balkanske federacije, ki pa naj bi spet bila le del združene Evrope. »Zavzemanje se in se bomo do konca zavzemali za nacionalno, duhovno, kulturno in ekonomsko združitev vseh Makedoncev, kjerkoli žije živijo,« pravi prvi mož VMRO Ljupčo Georgievski.

Georgievski je na nedavnem pogovoru s novinariji šel celo korak dlje in je javno izjavil, da se »VMRO-DPMNE distancira od t.i.

nacionalnega bloka (torej od MAAK in Narodne partije), ki z makedonskim združevanjem samo – manipulirajo«. V tej makedonski »skrb« za makedonski narod seveda ne gre pozabiti tudi na najstarejšo makedonsko stranko Ligo za demokracijo, ki jo vodi Djordji Marjanović. Okoli 2500 članov in časopis, ki si ga je omislila Liga za demokracijo, sta precejšnja argumenta, ki govorita v prid (možnega) uspeha tudi Lige za demokracijo. Vendar...

Svoje adute pa ima še ena stranka. To je Stranka Albancev, Partija za demokratično prosperiteto, ustanovljena v Tetovu, po nekaterih podatkih pa ima že zdaj okoli 80 tisoč članov. Čepprav je relativno mlada, pa se morda kot edina lahko pohvali tudi z nekaterimi rezultati. Denimo peticijo, s katero zahtevajo ukinitve mešanih razredov v srednjih šolah v Makedoniji ter ponovno oblikovanje samo makedonskih in samo albanskih razredov, hkrati pa tudi zahtevajo, da se na delovna mesta vrnejo vsi tisti profesorji albanske narodnosti, ki so bili zaradi »idejnopolitične diferenciacije« v zadnjih nekaj letih diferencirani kot moralno-politično oprečni«. Napovedali so celo miting oziroma demonstracije pred makedonskim sobranjem, vendar so jih uradne strukture »potolžile« z razpravo alistorov Kiro Popovski in s soprojanji. Po nekaterih podatkih naj bi PDP že zdaj imela zagotovljenih od 20 do 25 odstotkov glasov. Govorila pa se tudi, da so PDP-jevci naredili nov moder korak. Pogovorili so se z makedonskimi socialistodemokrati (le-te vodi Slavko Milosavlevski), za skupen nastop na novembrskih volitvah.

Ali je PDP bodoči zmagovalci v Makedoniji? Morda. Na drugi strani pa so o zmagi prepričani tudi v makedonski zvezi komunistov (zdaj že reformirani in posodobljeni). Ni malo tistih, ki so mnenja, da znajo biti makedonski komunisti, če že ne bojo dobili večine v bodočem sobranju, vsaj stranka, ki bo zbrala največ glasov. Morda to ni niti tako iz trte zvitvo, saj je med obstoječimi kandidati za »prestoje« v Makedoniji kar precej takih, ki svoje volilne programe gradijo na t. i. nacionalnem in narodnostnem ponosu in zanosu. Ta pa je, kot spet ocenjujejo nekateri, preozek, da bi lahko zbral vse. Zaradi tega naj bi simpatizerji komunistov ostali homogeni in kompaktni. Morda pa makedonski komunisti računajo tudi na boljševidno zavest, ki je je menda še vedno precej v Makedoniji, predvsem v notranosti republike. Kakorkoli že, ugibanja so ugibanja, dejstvo pa je, da se predvidevanja, na katero se opira tudi makedonska zveza komunistov, niso še nikjer v Ju-

Sestnajst (za zdaj) političnih partij in strank oziroma združenj, ki nameravajo nastopiti na novembrskih volitvah v Makedoniji, vsak dan s svojimi nastopi ali izjavami razburja makedonsko javnost in dviguje predvolilno temperaturo v tej republiki. Klobčič, imenovan »skrivnost Lazar Koliševski«, se je začel razpletati. Po številnih lokalnih, kafeterijah in restavracijah pa iz zvočnikov ne donijo več zvoki Lambade ali Eltona Johna, temveč zvoki novokomponirane kultne pesmi Makedonija, biser balkanski...

goslaviji pokazala kot točna, razen v sosednji Bolgariji (morda pa se nekaj podobnega obta tudi v Srbiji).

Makedonski komunisti pa se bodo v svoji predvolilni bitki morali ubadati še z eno težavo – s »pometanjem« lastne zgodovine, ki so jo ustvarjali prav makedonski komunisti, na čelu katerih je posredno ali neposredno dolgo časa stal »veliki in mogočni« Lazar Koliševski; ni malo tistih, ki so mnenja, da je Koliševski že zdaj, pa čeprav je že nekaj časa v pokojih, alfa in omega političnega življenja v Makedoniji. Vse več je zahtev, da se Koliševskemu odvzamejo vsa odlikovanja, tudi red narodnega heroja.

Vse skupaj naj bi bilo med drugim tudi posledica dokumenta, ki ga je pred dnevi objavilo makedonsko časopisje in s katerim se dokazuje, da je bil Koliševski Bolgar ter da je prav zaradi tega bil pomiloščen s strani takratnega bolgarskega cesarja. Vse več je tudi tistih, ki glasno trdijo, da je Koliševski še vedno prvi mož makedonske milice ter da je tudi eden od krivcev za dogodke v Vevčanih.

Nepoučenemu bi se afera v zvezi s Koliševskim morda zdela le kot ena od mnogih, ki smo jih v zadnjem času že kar vajeni, saj so le »razčiščevanje« za našo polpreteklo zgodovino; vendar v bistvu ni tako. Detronizacija Lazara Koliševskega v bistvu simbolično pomeni le razvezo z dozdajšnje politično prakso, ki je, kot pravijo v Makedoniji, nenehno služila tujim političnim ciljem (v zvezi s Koliševskim in na strani Srbije). »Začnimo razmišljati o sebi, o Makedoncih in o Makedoniji kot moji deželi,« pravijo v Skopju. V teh okvirih pa je verjetno treba tudi razumeti glavni hit, ki ga je te dni mogoče slišati vsake pol ure, bodisi na radijskih valovih bodisi v skopskih oziroma makedonskih restavraci-

jah. Gre za pesem Makedonija, biser balkanski, za katero avtor in pevec Goce Nikolovski pravi, da je »revolucionarna makedonska narodna pesem«; po njegovih besedah naj bi takšne pesmi bile do zdaj v Makedoniji skorajda prepovedane, vrtele so se menda lahko le srbske novokomponirane pesmi, o makedonskih pa menda ni bilo ne duha ne sluha. Ali je tudi ta pesem le del sodobnega političnega marketinga v Makedoniji, od Nikolovskega nismo izvedeli.

Ob vsem tem pa ne smemo pozabiti tudi makedonske pravoslavne cerkve, za katero srbska pravoslavna že dolgo časa trdi, da je samo fikcija in zaradi česar ji tudi ne želi

priznati t. i. avtokefalnost. Makedonska pravoslavna cerkev je te dni vse bolj prisotna v makedonski javnosti. Njeni duhovniki so posvetili vse blokade na jugoslovansko-grški meji, pojavljajo se na radiu in pozivajo Makedonce k strpnosti, sveti sinod MPC pa se že na veliko pripravlja na 12. avgust, ko bo sredi Skopja posvečena in slovesno odprta osterdnja cerkev makedonske pravoslavne cerkve – cerkev sv. Klementa Ohridskega. Pričakujejo okoli 300 tisoč ljudi, Makedoncev iz Makedonije, Avstralije, Kanade in ZDA. Kam oziroma na katero politično stran se bo nagnila MPC, je težko napovedovati, menda pa so telefoni med voditelji makedonskih političnih strank in partij ter svetim sinodom nenehno zasedeni.

Kakorkoli že, gladiatorji so v areni, lepoticca z imenom Demokracija je izpustila svoj roček. Komu ga bo uspelo prvemu poboru, pa bodo seveda pokazale novembrske volitve...

Dejan Vodovnik

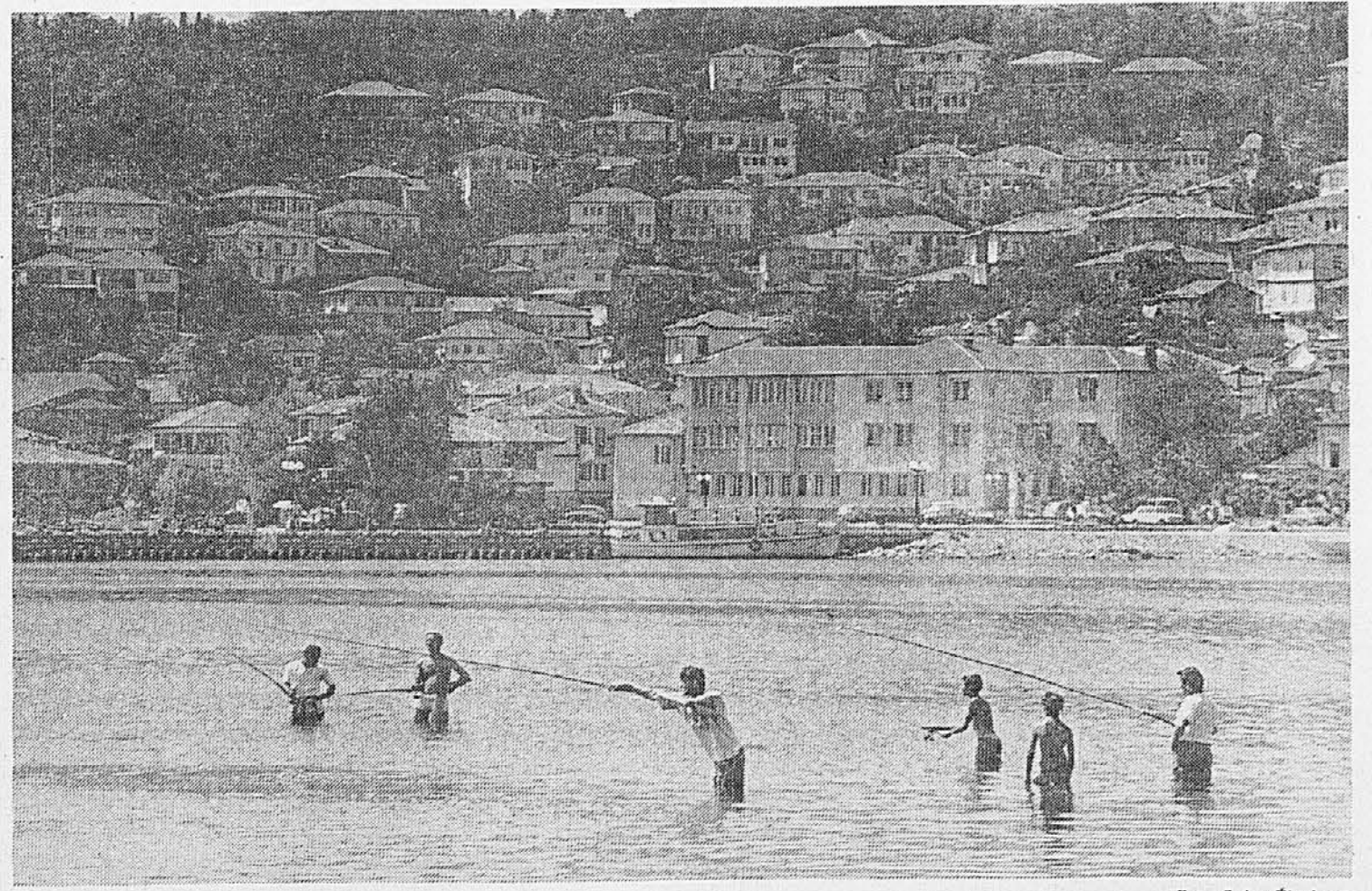


Foto: Srdan Živaljović

GLASGOW, EVROPSKA KULTURNA PRESTOLNICA 1990

Neskončna gošča uprizorjene kulture

Več kot 2000 dogodkov se bo zvrstilo v letošnjem kulturnem Glasgowu...

Glasgow ima deset gledališč, 40 dvoran za kulturne predstave, 17 muzejev in 25 umetniških galerij...

Skratka, Glasgow je mesto z razvito kulturno industrijo in bogatimi organizacijskimi izkušnjami...

Te številke so, vsaj v primerjavi z letnimi stroški celotne slovenske kulture, zelo visoke...

Glasgow's Glasgow (mesto znotraj mesta) je naslov razkošne, pogoltnice, sam koncept kulturne prestolnice...

pred 50 in več leti, še posebno pa so za obiskovalce vabljivi interaktivni zasloni (touch-screens)...

Tu je tudi poseben računalnik, v katerega vtipkaš ime mestne ulice, katere zgodovina te zanima...

Kako razumeti nasilje, oborožen upor posameznikov in, na drugi strani, državni terorizem in oboje opravičiti?

Pod oboki osrednje železniške postaje je torej že polno življenja (razstave, koncerti za-

Zakaj je ravno Glasgow evropska kulturna prestolnica v letošnjem letu in ne, recimo, škotski Edinburgh ali angleški mesti London in Manchester? V kar dobro voljo sem v Glasgowu spravil kulturne menedžerje s tem vprašanjem in tudi v Edinburghu, na Škotskem kulturnem svetu, so kar lepo, nič zavistno govorili o Glasgowu kot mestu, ki v zadnjem desetletju intenzivno živi s kulturo in ki je tako rekoč že sinonim za kulturno uprizarjanje. Kaj je ta dan kulturnega na sporedu, zato letos domačini vprašajo kar z izrazom »What's glasgowing on?«.

bavno glasbe in teater), v bližini glavne avto-busne postaje pa mojstri hitijo še z zadnjimi deli v glasovski mednarodni koncertni dvorani...

Že naštevam del sporeda prihodnjih dogodkov v evropski kulturni prestolnici? Opozarjam in ne nekaj drobec, imenik najmanj še 1000 letošnjih prireditev...

Pasti v Glasgow v prvih junjskih dneh, ko je nepričakovano odpadla velika razstava in mednarodna konferenca...

Rahlo kicašta ohect kake daljnovzhodne manjšine, sem pomislil, ko sem na trgu pred nakupovalnim središčem St Enoch opazil folkloriste z maskami in pokrivali...

Pod srečanju s kampujskimi plesalkami in plesalci sem hitel proti Third Eye centru,

prizorišču z odrom, dvema galerijama, odlično kavarno in nič slabšo knjigarno, torej kulturnemu središču, ki je namenjeno predvsem dogodkom medijske kulture...

Neskončni dolgčas tradicionalnega (analognega) umetniškega videa pri nas in tudi na Škotskem. Obe galeriji Third Eye centra (mimo-grede, v eni izmed njiju je 4. junija nastopila v Amsterdamu in Parizu delujoča jugoslovska umetnica performerica Marina Abramovič s svojo novo predstavo, v kateri je nastopila s petimi živimi pitoni in pri tem interpretirala svoje videnje stare kitajske mitologije, s katero se v zadnjem času ukvarja) sta bili namreč v znamenju prireditev Televizijske 19:4:90 intervencije. Gre za 19 kratkih videov, ki so jih za tv kanal 4 posneli umetniki iz Velike Britanije in Evrope. Komaj da prinašajo ti video pogledi kaj svežine, čeprav so (in morda je prav v tej težnji po velikopoteznosti in močnih učinkih njihova napaka) delani z ambicijo, da posežejo v nepretirano reko slik in zvokov tradicionalnih tv programov in prinesejo slike in občutja, ki jih etablirana televizija ignorira.

Ob tej priliki sem v četrtek, 14. junija spremljal v tem središču tudi okroglo mizo na temo Nove oblike in inovacije na televiziji, na kateri je osem tv producentov in teoretikov skupaj z zelo odzivno publiko vodilo dialog o novi tv in vlogi neodvisnih tv producentov. Seveda se je razprava navzlic recimo kar »levim« pogledom v smislu, da je danes glavni problem dostop do avtorskega dela z (velikimi) mediji in da tv premalo naredi za uveljavljanje človekove domišljije, v glavnem vrtela okrog sporne in težavne vloge neodvisnih in ob težavah, ki spremljajo »tv delavnice«, preko katerih skuša predvsem 4. kanal razviti dialog z neodvisnimi videasti. Problematika neodvisnih je sicer v VB zelo aktualna in v Glasgowu sem kupil jubilejno, 100. številko mesečnika Independent Media, ki se ažurno ukvarja s to problematiko.

Iz Tretjega očesa sem potem hitel v Kraljevo gledališče, kjer je London Contemporary Dance Theatre plesal sedem baletov, na čelu z odličnim Orleom. To znamenito skupino,

ki je izšla iz Sole Marthe Graham, vodi od lani kot umetniški direktor ameriški koreograf Dan Wagoner, srečanje s tem baletom pa tudi izjemno estetsko doživetje. Seveda pa je obisk tega gledališča pokazal, kako sprošeni obiskovalci kulturnih prireditev so prevladovali in gostje Glasgowa, kako veliko dajo na posejanje, druženje in tudi pitje in prehranjevanje po gledaliških in muzejskih lokalih. S to sproščeno odzivnostjo (mimo-grede, tudi gledališki in galerijski lokalni so celo med najboljimi v mestu) in z vztrajanjem pri svojem lastnem (življenjskem) programu in izbiri pa današnji gledalci tudi vključujejo neskončni gošči uprizorjene kulture, Glasgowa 90 kot podjetju kulturnih dogod-



kov, kajti zanje je današnja uprizorjena kultura predvsem in samo zabava.

Takšne sproščene odzive publike sem srečal tudi na drugih prizoriščih tega mesta, recimo med srečanjem s sodobnimi nizozemskimi plesnimi skupinami v njihovem največjem prizorišču Tramvaj (priređitev Touch of the Dutch, na čelu s plesno skupino Krisztine de Chätel), ali pa v muzejih in galerijah, kjer je polno klasičnih del kot čistih blagovnih artiklov z ugodno, konkurenčno znamko recimo holandskih mojstrov. Dalija in Jasperja Johnsa. Med deli likovne umetnosti, ki so bila svedo prijeto odkritje, naj pri tem omenim razstavo slik Sama Ainsleya in več razstav »škotskega Plečnika« Charlesa Rennieja Mackintosha.

Recimo, da že skorajda nepregledni množici uprizorjenih dogodkov (eno zadnjih dejanj bo že tradicionalna podelitev evropske filmske nagrade 2. decembra) uhaja samo škotska literatura s presentativno močno zastopano poezijo. Pisec tega besedila se je zato vrnil domov z zbirko zanimive skupine pesnikov, glasbenikov in slikarjev z naslovom Open Circle. Morda danes samo še literatura odpira na drugih področjih že davno sklenjen krog medijizirane, komercializirane in posevno uprizorjene umetnosti?

Janez Strehovec

NADLEŽNA STAROST EVROPSKIH KULTURNIH SPOMENIKOV

Svetovna slava je zahtevna gospa

V Kölnu so za obnovo znamenite katedrale že pred leti ustanovili stalno podjetje, ki kontinuirano skrbi za gotško lepoto, da ji zob časa ne more do živega. Evropski svet skrbi za Benetke, da jih ne bo ogrozil Expo 2000. Francozi bodo še sedem let prenavljali Louvre, zaradi množičnega turizma so slike starih mojstrov napadle glivice. Svetovno znani kulturni spomeniki vpijejo na pomoč!

Človeštvo ima že kar lep čas težave z lastno civilizacijo, vse pogosteje pa stopajo v ospredje zahtevni problemi z varovanjem in vzdrževanjem velikih svetovnih kulturnozgodovinskih spomenikov.

Za iztočnico vzemimo letošnje leto, ko v Franciji beležijo desetletnico od časa, ko so na predlog tedanjega predsednika Giscarda d'Estaína (9. 8. 1978 na zasedanju ministrskega sveta) leto 1980 razglasili za leto kulturne dediščine. Ta predlog so 12. 12. 1979 tudi potrdili. Znano je, da ima Francija precejšnje število kulturnozgodovinskih spomenikov, ki jih množično obiskujejo trume turistov iz vsega sveta. Je pa zanimivo, da so mnoge znamenitosti povezane z burimi polemikami pa tudi z osebnimi posegi francoskih predsednikov v posamezne odločitve, kakor da bi si vsak za svoje obdobje hotel postaviti spomenik ali kako drugače opozoriti na to, da ni bil v času svojega vladanja ravnoščen do pomembnih kulturnih vršičanj svoje dežele. Samo v Parizu so vidni njihovi sledovi: znameniti center George Pompidu, Giscard d'Estaing slovi po muzeju Orsay, v katerem je hotel zbrati slikarstvo 19. stoletja, najbolj pa se je proslavil sedanji predsednik Mitterrand s posegi v Defensi, Bastilji, Villetti in nazadnje v Louvru - slednji je najbolj razpiti, saj je dregnil v srce francoskega ponosa in v največji muzej na svetu. Pustimo ob strani burno zgodovino francoskih Ludvikov in megalomanski Napoleonov kompleks, vse pa je dobro vidno v obliki monumentalnih spomenikov v Parizu in njegovi okolici. Spomnimo se samo protestov, ki so jih francoski umetniki naslovili na graditelje sedaj znamenitega Eiffelovega stolpa, ki pa je že v prvem letu (1889) pritegnil dva milijona obiskovalcev. Pred leti so se namučili, da so ga toliko obnovali, da je spet varen. Množični turizem pa je ob vsem dobicku, ki ga prinaša, vendarle veliko zlo za stare spomenike. V Franciji so že pred leti opozorili na neustreznost obiskovanja znamenitega gardskega mostu, 2000 let stare mozaršvine iz časa cesarja Avgusta, ki povezuje bregove reke Gard med Nimesom in Avignonom. Vsako leto si ta objekt ogleda preko 2 milijona turistov, ki pa so docela zavsinjali okolico z divjimi parkirišči, oblasti pa so napovedale resno rekonstrukcijo kraja, saj je spomenik vpisan v Unescovem seznamu kulturnih znamenitosti.

Francosko kulturno ministristvo je že 1974 resno opozorilo, da je stanje kulturnozgodo-

vinskih spomenikov hudo ogroženo. Sestavili so seznam enajstih najbolj ogroženih katedral in zanje odinili 168 milijonov frankov, toda to je bilo kot pljucek v morje, saj ima Francija preko 80 katedral in iz splošno izobrazbenega spomina vemo, da so vse častitljive umetniške vrednosti. Vse enako ogrožajo splošni agresivni pojavi, predvsem kislil dež in množični turizem. Dodatne tegobe so dolete katedrale v Strasbourgu, ko se je začela zaradi črpanja podtalnice ugraziti zahodna stran glavne ladje, v njenem oboku pa so se pojavile razpoke, krhki apnenec iz Vogeov pa je načel smog. Katedralo v Bourdeauxu so že močno poškodovali tresljaji, ki jih povzročajo avtomobilski promet. V Franciji so sicer že 1964 sestavili splošni inventar spomenikov. Pred desetimi leti je bilo na tem seznamu 11.000 spomenikov s statusom, da so že zaščiteni, 19.400 pa so jih popisali, kar je pomenilo, da se lahko postanejo zaščiteni. Štiri milijone umetniških del je samo v muzejih, v arhivu je 900.000 dobojev, skupna dolžina polic in kartotek pa znaša kar 1.500 km! Nacionalni kinematografski center hrani preko 450.000 filmskih kolotov, Francija pa premore tudi preko 20.000 arheoloških najdišč. To je samo približna in splohna statistična slika za boljše preglednost nad količino in obsegom substance, na kateri je tudi Louvre, ki je v zadnjih letih povzročil Parižanom kar nekaj noči nemirne sspanje. Ne toliko zaradi tega, ker je temu znamenitemu muzeju in nekdanji palači francoskih kraljev začelo že močno zmanjkovati prostora ne le za eksponate, ampak tudi za normalno strokovno muzejsko delo (znano je, da ima večina muzejev 60 odstotkov prostora namenjenega za razstavo, ostalo pa so tako imenovani pomožni prostori - v Louvru je bilo razmerje še za 20 odstotkov in škodlo nerazvitih prostorov, kar je že resno ogrozilo delovanje muzeja), temveč za-

radi znamenite piramide, ki jo je na »Napoleonovem dvorišču« projektiral ameriški arhitekt kitajskega rodu Ioh Ming Pei. Nekdanji minister za kulturo Michel Guy je osnoval celo posebno asociacijo, ki naj bi preprečila postavitev piramide (ta sodi sama po sebi v sklop velikih in obsežnih obnovitvenih del v Louvru). Zmagala je piramida in 1988 jo je slavnostno predal javnosti - kdo drugi kot Mitterrand. Sam je tedaj dejal, da je postavitev takšne piramide tudi simbolno dejanje Pariza, ki je mesto moderne arhitekture in da se na istem dvorišču sedaj srečujeta dve civilizaciji.

Piramida pa je tudi prostorska pridobitev, saj so v podzemlju med Napoleonovim in Kvadratnim dvoriščem uredili 16 tisoč kvadratnih metrov novih prostorov, na tistem prečelju, ki je obrnjeno na Rivoli, pa so s preselitvijo finančnega ministristva pridobili za muzej še dodatnih 54.300 kvadratnih metrov. Celoletna obnova bo končana do leta 1997, stala bo tri milijarde frankov (piramida je terjala »bom-bom« 90 milijonov). V Louvru, kjer je sedem muzejev, je 350.000 vmetnin, zdaj je razstavljenih 23.000, že čez tri leta pa jih bo 28.000. Zaradi obnovitvenih del v Jue de Paume so preselili znamenite impresioniste v Orsay na drugo stran Seine.

Toda lepe humanistične misli so eno, drugo pa je realna vsakdanost, ko je treba plačevati račune za vzdrževanje sistema, ki je na voljo »vsemu svetu«. Benetčani so že rekli, da bodo začeli tovrstne račune izstavljevati tudi Unesco. V Parizu, kjer sicer stoji Unescova palača, tega še niso izjavili, toda vprašanje je, če bo njihov nacionalni ponos še vzdržal neizprosno ekonomsko ceno, ki jo za svoj dobitek terja množični turizem, pa tudi enostranski pohlep po zaslužku.

V Benetkah se s tem problemom ubadajo že dalj časa. Pogrezanje mesta bo terjalo fantastične tehnčne in finančne posege, saj nekateri predlagajo zamenjavo lesenih pilotov z jeklenimi. Izpušni plini motornih člornov in reke turistov, ki vsak dan preplavijo mesto, so v letih naredili svoje. Posebno hud udarec je prizadel Benetke po koncertu skupine Pink Floyd, saj so poslušalci sicer odličnega rock ansambla dobesedno razdejali Markov trg in njegovo okolico. Zato se je nekaterim evropskim državam zdelo nevarna ponudba Italije, da v Benetkah izvedejo znamenito svetovno razstavo Expo 2000, kajti svetovne razstave imajo bleščeto tradicijo (1889 Pariz s postavitvijo Eiffelovega stolpa, 1958 Bruselj z znanim Atomiumom, pa Montreal itd.), obetajo pa tudi lep zaslužek. Toda za Benetke bi to bil pogreb, saj predvidevajo, da bi v mesto prihajalo dnevno 200 tisoč ljudi. Ravno koncert Pink Floydov je nedvomno opozorilo, da je takšna množica ljudi usodna že v enem samem dnevu. Kot je znano, ob Benetkah kandidirata za svetovno razstavo še Toronto in Hannover. Na svoji nedavni seji je Evropski parlament z veliko večino priporočil Rimu, predvsem pa italijanskemu zunanjemu ministru Gianniju de Michelisu, naj si Benetke ne privoščijo te avanture, ker bi se s tem dejanjem pridružile tistim me-

stom, ki so sama sebe največja potencialna nevarnost za lastno kulturno dediščino pa tudi za kakovost življenja. A kot je videti, se bo v Benetkah ponovil delež naše zgodovine: če stoji to starodavno kulturno mesto na hrastovini s pobočji Velebita in Dalmacije, bo njegova obnova tekla spet s pomočjo našega materiala, točneje s pomočjo istrskega kama. Rovinjsko podjetje Istarski boksi bi poslalo Italijanom v petih letih milijon ton kama, na katerem ne rastejo alge in je zato izredno primeren za sanacijo »beneških tal«, pogodbo pa so sklenili s tržaško družbo Fine-spl, in sicer za pet let. Celotna vrednost sklenjene posla znaša okrog 7 milijard lir.

Stari kulturni spomeniki zahtevajo svoje. Hiter razvoj sodobnih industrijskih in zdaj že informacijskih družb je grobo posegel v stoletni mir, oziroma v sistem, ki je bil prilagojen drugačnim časom in razmeram. Rimski Koloseum bi že bil na spisku Unescovih spomenikov, pa mestni očetje še sedaj niso našli ustrezne prometne rešitve okoli tega antičnega objekta. In takih primerov je še na tisoče. Začela se je praveca ekološka in kulturnozgodovinska bitka za spomenike, ki so simboli civilizacije nastajanja in potrjevanja humanističnega in tehničnega znanja: in družbeni sistemi, ki odražajo voljo odločnejših družbenih ureditev, bodo morali odločneje pokazati, da so tudi del civilizacije, ki omogoča ne le novo nastajanje, ampak tudi ohranjanje starega, ki je temelj novega. Problem je torej globalne narave, razlike so le v regionalnih razmerah, kjer posamezni spomeniki »bivajo«. Nova Evropa, združena v vitalnih interesih ne le preživetja, ampak novega razinteresa ne le preživetja, ampak novega življenja, bo vse bolj širila vpliv na tiste, ki morajo najprej sami odločnejše poskrbeti za spodoben lasten zgodovinski spomin, ki je posledično tudi last občečloveškega spomina in civilizacije na sploh. Dovolj zgodoveno dokaz je ravno sklep Evropskega sveta v Strasbourgu, kjer je večina poslancev odsotvetvala Italiji, da posiljuje Benetke s svetovno razstavo. In kanček te izkušnje bi lahko preneli tudi na domača tla. Kazalo bi narediti resno analizo, kako naše turistične agencije ponujajo turista odbljujejo vse mogoče, potem pa četa radovednežev dobesedno teče skozi Lovuvske sobane debelo uro, da se prebije do znamenite Mona Lise, in se razočarani so, ker je to tako majhna slika. Z nasmehom sicer, toda...

Drago Medved

